

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
**Guidelines for the Development of Operations of Basketry Community
Enterprises, Muang District, Phitsanulok Province**

ณัฐชยา ศรีจอมขวัญ และ ธนัสถา โรจนตรากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Natcharya Srichomkwan and Tanastha Rojanatrakul
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: natcharya.s@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างแบบ Small Group จำนวน 13 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 4 คน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการลำดับเหตุการณ์เรียงเรียง วิเคราะห์ และพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า (1) การผลิต ปัจจุบันกลุ่มจะผลิตตามการสั่งซื้อ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้า (2) การตลาดและการขาย ราคาผู้ผลิตกำหนดเองจากต้นทุน ผู้ผลิตในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (3) การบริหารจัดการ จัดการกลุ่ม ในลักษณะของกรรมการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหา (4) การเงิน การจัดทำบัญชีของกลุ่มจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของกลุ่ม (5) การมีส่วนร่วม ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์ตอบแทน รวมถึงการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม (6) ความเป็นผู้นำ มีการวางแผนบริหารกลุ่มที่ดี มีการจัดสรรเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายปี (7) แรงงาน ยังไม่มีต้นทุนในการจัดหาแรงงานจากท้องถิ่นอื่นเข้ามา ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนได้ (8) การบริหารสมาชิก ผลกำไรบางส่วนได้นำมาทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน และกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก (9) การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

*วันที่รับบทความ : 5 กรกฎาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 17 ตุลาคม 2566; วันตอบรับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2566

Received: July 5 2023; Revised: October 17 2023; Accepted: November 13 2023

หลายหน่วยงานจัดฝึกอบรมเพื่อทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นระบบ (10) ข้อมูลข่าวสาร มีการประชุมเพื่อเรื่องของการดำเนินงานเพื่อพัฒนา

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า (1) การผลิต มีต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิตทำให้มีราคาจำหน่ายสูง (2) การตลาดและการขาย กลุ่มไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายมาก นำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายตามการจัดงานของภาครัฐ (4) การเงิน เงินในกองทุนของกลุ่มมีจำนวนน้อย ไม่มีทุนเหลือเพียงพอในการดำเนินงาน (5) การมีส่วนร่วม ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและนโยบาย ทำให้ไม่แก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างตรงจุด (6) ความเป็นผู้นำ ขาดความเข้าใจด้านความต้องการของผู้บริโภค และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (7) แรงงาน สมาชิกขาดความรู้ด้านการรวมกลุ่ม ไม่มีการจ้างแรงงานภายนอกกลุ่ม (8) การบริหารสมาชิก ขาดทักษะการบริหารจัดการภายในกลุ่มทำให้กลุ่มขับเคลื่อนช้า (9) การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ไม่มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพเสริมร่วมกับชุมชนอื่นๆ (10) ด้านข้อมูลข่าวสาร ขาดการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการผลิตสินค้าระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความประสบความสำเร็จ

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรที่จะเข้ามามีบทบาทด้านส่งเสริมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภค เพิ่มโอกาสทางการตลาด วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาโดยเริ่มจากการรวมกลุ่มให้ ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; วิสาหกิจชุมชน; กลุ่มจักสาน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the operating conditions of basketry community enterprises, Muang District, Phitsanulok Province, 2) to study problems and obstacles to the operation of basketry community enterprises, 3) to study the guidelines for the development of operations of basketry community enterprises. The samples were divided into 3 groups: 1) Government agencies, Local leaders, 2) academics, and 3) members of community enterprises, basketry group. The data were collected by interview, data from documentation, and analyzed; described all data. The results revealed that:

1. The operating conditions: 1.1 Group production will be produced to orders to meet the needs of buyers; 1.2 The marketing and pricing are set by the producers who are elderly so it affected the price setting; 1.3 Management is handled in the form of a meeting committee to solve problems; 1.4 Group finances do not place an emphasis on bookkeeping; 1.5 Participation in decision-making receives benefits including solving problems in groups; 1.6 Leadership has a good group management plan and the annual dividend is allocated; 1.7 There is no labor cost in recruiting labor from other localities; 1.8 Membership management has set membership

conditions; 1.9 External interactions provide training to organize the group; 1.10 Meeting news information is conducted for development work.

2. Problems and obstacles: 2.1 The production has labor costs resulting in a high selling price; 2.2 Marketing and sales do not have many distribution channels, distributed according to government events; 2.3 Management within the group is not a problem; 2.4 Finance is insufficient for operations; 2.5 Lack of participation in the formulation of plans and policies; 2.6 Leadership lacks understanding of consumer needs; 2.7 Workers lack knowledge on how to organize without hiring workers outside the group; 2.8 Member management has an insufficient budget for welfare allocation; 2.9 Interaction with the outside, there is no network of additional occupation groups with other communities; 2.10 Regarding the lack of information exchange with successful community enterprise groups.

3. Development guidelines: Government agencies promote the development of labor skills to meet the standards. Products are intermediaries between community enterprises and consumers. Increase marketing opportunities and improve rules and regulations to suit and apply to all members.

Keywords: Development; Community enterprise; Basketry

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ การผลิตของภาคบริการและภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพและสมรรถนะของแรงงานที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไป

ยุทธศาสตร์ชาติในระยะเวลา 20 ปี (2560-2579) ประกอบไปด้วยกรอบการพัฒนา 6 ยุทธศาสตร์ และใน 6 ยุทธศาสตร์มียุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในระดับชุมชนให้มีความ มีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง และลดความเหลื่อมล้ำอีกด้วย การพัฒนาผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนได้กำหนดแนวทางไว้หลายแนวทาง เช่น การพัฒนาฝีมือ การพัฒนาการผลิต การจัดหาแหล่งทุนในการสนับสนุน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์รวมถึงการพัฒนาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลได้กำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้นมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และเกิดการพัฒนา

ระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเรียนรู้ วิจัยและพัฒนา มีเป้าประสงค์เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน มีเป้าประสงค์เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และมีเอกภาพ

จึงกล่าวได้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งหรือแนวทางของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า หรือเศรษฐกิจชุมชนที่มีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป (ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์, 2548 : 1)

ในบรรดาวิสาหกิจชุมชนอันหลากหลายนั้น กลุ่มจักสานเป็นวิสาหกิจชุมชนหนึ่งที่ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการรวมกลุ่ม เป็นสินค้าหัตถกรรมที่ประเทศไทยสามารถผลิตได้มาตั้งแต่อดีตโดยใช้วัตถุดิบส่วนใหญ่ภายในพื้นที่ ปัจจุบันมีการผลิตหัตถกรรมจักสานในชุมชนอย่างแพร่หลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในประเทศแล้วยังถูกผลิตเพื่อการส่งออกด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของชุมชนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก ตำบลวัดพิริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยทำการศึกษาศักยภาพเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาและอุปสรรควิสาหกิจชุมชนสู่ความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบ Small Group จำนวน 13 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 4 คน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก ตำบลวัดพิริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อการศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 3 ประเด็นคำถาม ดังนี้

- 2.1.1 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นอย่างไร
- 2.1.2 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรคอย่างไร
- 2.1.3 การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ควรมีแนวทางพัฒนาการดำเนินงานอย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. นัดหมายการสัมภาษณ์ 2. ดำเนินการสัมภาษณ์ 3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

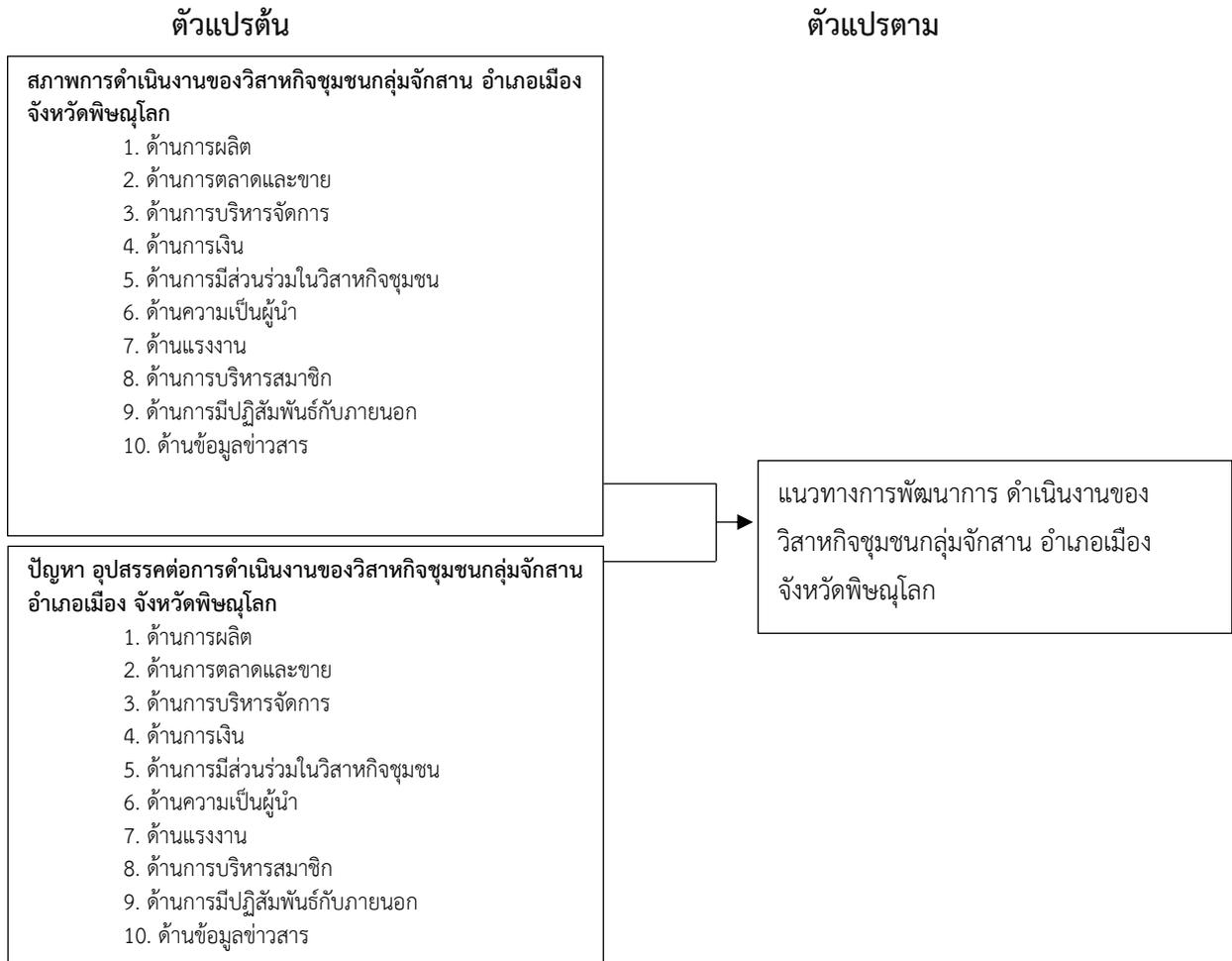
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมตัวแปรสังเกตได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรม และการสัมภาษณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1. ปัจจัยด้านการผลิต วัตถุดิบบางส่วนสามารถหาได้ในท้องถิ่นจะทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบลดลง แผนด้านการผลิตส่วนใหญ่ของกลุ่มเป็นไปตามเทศกาลในแต่ละช่วงปี เช่น ในช่วงเทศกาลจะเริ่มวางแผนก่อนเทศกาลประมาณ 2 เดือน ในปัจจุบันกลุ่มจะผลิตตามคำสั่งซื้อมากกว่าการผลิตสินค้าไว้รอจำหน่าย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้าในช่วงนั้น ๆ

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ต้องยอมรับว่าผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชน ยังไม่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน หรือเป็นสินค้าที่สร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนได้ ส่วนเครื่องจักสาน ที่มีคุณภาพนั้นเกิดจากฝีมือ หรือทักษะเฉพาะตัวของช่างบางคนเท่านั้น” (ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

2. ปัจจัยด้านการตลาดและการขาย ผลิตภัณฑ์จักสานของกลุ่ม มีรูปแบบลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนลวดลายและสีสันทันให้เหมาะสม ผู้ผลิตในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่งผลให้หลักเกณฑ์ในการกำหนด การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชน มี 3 ประเภท คือ 1) การส่งผลิตภัณฑ์ให้ร้านค้าปลีก 2) การส่งผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคโดยตรง จากการเข้ามาเยี่ยมชมซื้อผลิตภัณฑ์ในชุมชน และติดต่อผ่านทางลูกค้าประจำแนะนำกันมา 3) การส่งผลิตภัณฑ์ให้กับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ทางกลุ่มมีเพียงช่องทางเดียวในการประชาสัมพันธ์คือ เฟสบุ๊ค สมาชิกเป็นผู้สูงอายุก็ทำได้บ้างไม่ได้บ้าง หน่วยงานของจังหวัดเข้ามาให้การสนับสนุน ชื่ออุปกรณ์เพื่อนำมาต่อยอด ทางจังหวัดแจ้งให้ไปออกงานเวลาจัดจำหน่าย ถ้าไรที่ได้ก็จะเข้ากองกลางและเป็นสวัสดิการของกลุ่ม” (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, 26 เมษายน 2566)

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีการจัดการกลุ่มแบบสมาชิกมีส่วนร่วมในลักษณะของกรรมการ โดยการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มมาจากการเสนอชื่อและให้สมาชิกเห็นชอบว่าเหมาะสมกับตำแหน่งหรือไม่ โดยจะดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี ทางกลุ่มจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกคนต้องทำความเข้าใจ ทั้งสมาชิกและประธาน เพราะว่าการบริหารที่ดีถึงจะทำให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้ การบริหารจัดการจึงเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการควรระลึกถึงเป็นอันดับแรก ก่อนตัดสินใจทำกิจการอะไรก็ตามแต่ ต้องเข้าใจด้วยว่าตัวเองมีศักยภาพมากพอหรือไม่ที่จะบริหารจัดการให้กิจการนั้น” (ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

4. ปัจจัยด้านการเงิน กลุ่มจะทำการหักเงินที่เป็นกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ เข้ากลุ่มเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน มีกฎเกณฑ์คือเมื่อผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วต้องนำผลิตภัณฑ์มาฝากขายกับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาเงินทุนหมุนเวียนภายใน การจัดทำบัญชีของกลุ่มค่อนข้างยุ่งยาก เพราะสมาชิกมีความรู้ไม่เพียงพอต่อการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบกลุ่มจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของกลุ่มเท่าใดนัก

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “วิสาหกิจชุมชนของเรา สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในวิสาหกิจชุมชนจะส่งเสริมให้มีการบันทึกรายจ่าย รายรับ และราคาต้นทุนการผลิตปีละครั้ง เพื่อที่จะให้รับรู้ว่าการดำเนินการจัดการจะได้ปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์” (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่ผู้นำได้นำมาบอกกล่าวหรือสิ่งที่ได้ไปประชุมมา นอกจากนั้นสมาชิกสามารถเสนอผลิตภัณฑ์ที่สนใจหรือสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาได้ เมื่อมีการจัดอบรมตามสถานที่ต่างๆ สมาชิกสามารถเป็นตัวแทนในการการอบรม/สัมมนาแทนผู้นำได้ แล้วจึงนำความรู้ที่ได้จากการอบรม มาอธิบายต่อแก่สมาชิกที่เหลือ เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ผล

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยแจ้งข่าวสารการประชุมกลุ่มเดือนละครั้ง เพื่อให้กลุ่มของเราทันแก้ปัญหาได้อย่างทันเวลา” (ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

6. ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ประธานกลุ่มเป็นบริหารจัดการทุกส่วนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบริหารกลุ่มที่ดี มีการจัดสรรเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายปี ดังนั้นการที่กลุ่มใด ๆ นอกจากนั้นประธานกลุ่มมีการจัดพื้นที่ในบริเวณบ้านตนเองให้เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนอย่างถาวร

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ผู้นำทำหลายอย่างทำได้หมด ทำให้กลุ่มพอมีกาไรให้อิสระกับสมาชิกด้านการผลิตบางคนอยากทำก็ทำไม่อยากทำก็ไม่ทำประธานไม่บังคับ” (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

7. ปัจจัยด้านแรงงาน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ต้องทำความเข้าใจสอนวิธีการทำและลงมือปฏิบัติจริง ต้องใช้กรณีศึกษาหรือฝึกให้คิดด้วยตัวอย่างที่ใกล้ตัว ในวิสาหกิจชุมชนนี้ยังไม่มีต้นทุนในการจัดหาแรงงานจากท้องถิ่นอื่นเข้ามา ทำให้ต้องเสียค่าจ้างเพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “คนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามา กว่าที่จะทำได้ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความอดทน และเวลาในการฝึกฝน บางคนก็ถอดใจไปก่อนไม่ค่อยสนใจงานแบบนี้กันแล้ว” (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

8. ปัจจัยด้านการบริหารสมาชิก กลุ่มมีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก และผลกำไรบางส่วนได้นำมาทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน และมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นชาวบ้านในชุมชนเท่านั้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้คนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “มีการตั้งเงื่อนไขการรับสมาชิก เพราะเราต้องการอยากให้คนในชุมชนของเรามีรายได้ ไม่อยากให้คนนอกเข้ามาเพราะไม่เข้าใจบริบทของคนในกลุ่ม” (ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

9. ปัจจัยด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา วิสาหกิจชุมชนได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อที่จะได้นำความรู้ที่ได้ในการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันได้ ในส่วนของการทำบัญชี หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษา เข้ามามีบทบาทในการจัดอบรมให้กลุ่มได้ทำบัญชีอย่างถูกต้อง

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “เรายังไม่มีเครือข่ายที่เป็นชุมชนด้วยกันอย่างชัดเจนอยากมีเครือข่ายที่ผลิตสินค้าในกลุ่มเดียวกัน เพื่อที่จะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการผลิต การจัดจำหน่าย” (ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

10. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร กลุ่มมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มอยู่เสมอ ในเรื่องของกระบวนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนางานในกลุ่ม พัฒนาผู้ผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ เปิดพื้นที่ให้เด็ก และนักเรียนในชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการจักสาน ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนแก่คนรุ่นหลังต่อไป

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “แจ้งข่าวสารที่เกี่ยวกับทางกลุ่มให้ได้ทราบตลอด เราก็จะเป็นตัวกลางระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน หากมีปัญหาอะไรสิ่งไหนช่วยได้ก็ช่วย” (ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1. ปัจจัยด้านการผลิต เนื่องจากการผลิตเป็นงานฝีมือ โดยใช้ทักษะแรงงานของสมาชิกเป็นหลัก ส่งผลให้เงินทุนจำนวนมากอยู่ที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิตทำให้มีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับสินค้าจากที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ กลุ่มมีความต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งยังไม่สามารถพัฒนาตนเองในมาตรฐานดังกล่าวได้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ในปัจจุบันทางเลือกของผู้บริโภคมีมากขึ้น ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนในหลาย ๆ พื้นที่ รวมถึงชุมชนใกล้เคียงก็มีความคล้ายคลึงกัน วิสาหกิจชุมชนเองจึงต้องสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ตัวเอง เพื่อดึงดูดให้คนมาซื้อผลิตภัณฑ์ของ” (ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 28 เมษายน 2566)

2. ปัจจัยด้านการตลาดและการขาย เป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก ที่ผ่านมากลุ่มได้ใช้รูปแบบทางการตลาด โดยเฉพาะการขายแบบดั้งเดิมที่เน้นการขายให้กับคนรู้จัก จึงทำให้กลุ่มผู้บริโภคและการขยายทางการตลาดนั้นมีน้อย กลุ่มไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายมากนัก ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจต้องนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายตามการจัดงานต่าง ๆ ของภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ช่องทางการจำหน่ายเรามีไม่มาก สมัยนี้เขาทำการตลาดออนไลน์กัน แต่สมาชิกในกลุ่มยังไม่มีความเข้าใจในด้านนี้เท่าไร เราจึงทำได้แต่การขายแบบดั้งเดิม” (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

4. ปัจจัยด้านการเงิน กลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แต่พบว่าจำนวนเงินในกองทุนของกลุ่มมีจำนวนน้อย ทำให้กลุ่มไม่มีทุนเหลือเพียงพอในการดำเนินงาน ในส่วนการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจะต้องร่วมกันเป็นลูกค้าประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชน และปัญหาการขาดทุนหมุนเวียน

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “เรายังไม่มีเงินทุนสำรองไว้ในกลุ่ม กู้ก็ยังไม่มีการปล่อย เราเลยบริหารจัดการเงินกันเท่าที่มีก่อน ไม่อยากเพิ่มความเสี่ยง” (ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกำหนดขั้นตอนแผนและนโยบายของรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้อย่างตรงจุด คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการ โต้แย้งที่ยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นแต่เพียงสนับสนุนตามแนวทางการดำเนินงานของผู้นำ

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “จากการจัดประชุมมาประชาชนบางส่วนให้ความสนใจ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ รุ่นใหม่ไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมแบบนี้ ส่งผลให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ฟังผู้ประสบปัญหาจริงๆ และทำให้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง” (ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 28 เมษายน 2566)

6. ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ผู้นำกลุ่มยังขาดความเข้าใจในเรื่องของความต้องการของผู้บริโภค และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การที่ประธานกลุ่มและผู้นำได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงานใน อีกทั้งงานส่วนใหญ่ทั้งการบริหารงาน และการประสานงานทั้งหมดอยู่ที่ผู้นำเพียงผู้เดียวเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดความเข้าใจ ในรูปแบบการตลาดใหม่ ๆ ช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย และขาดความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค” (ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ท่านที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 28 เมษายน 2566)

7. ปัจจัยด้านแรงงาน แรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ผลิตชิ้นงานได้จำกัด สมาชิกยังขาดความรู้ด้านการรวมกลุ่ม มีการแบ่งงานไปทำที่บ้านของตนเอง ส่งผลถึงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม แรงงานเป็นคนในชุมชน ไม่มีการจ้างแรงงานภายนอกกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ผู้ผลิตส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ ส่งผลให้การผลิตชิ้นงานแต่ละชิ้นใช้เวลานานและอาจจะยังไม่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เท่าที่ควร” (สมาชิกริสาทิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

8. ปัจจัยด้านการบริหารสมาชิก มีปัญหาในด้านระบบการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจ แรงจูงใจ และการจัดสวัสดิการที่มีงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดสรร มีการทบทวนผลดำเนินการงาน ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการฯ และผู้แทนสมาชิก หรือสมาชิก แบ่งหน้าที่การทำงานตามโครงสร้างกลุ่ม แต่ในการปฏิบัติจริงกลุ่มยังไม่มีความเป็นอิสระกันของหน้าที่ที่แท้จริง กลุ่มยังขาดทักษะการบริหารจัดการภายใน กลุ่มทำให้กลุ่มขับเคลื่อนช้า

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ผลประกอบการของเราก็ดีเป็นช่วง ส่งผลต่อการบริหารจัดการเงินทุนในกลุ่ม” (ประธานวิสาทิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

9. ปัจจัยด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ไม่มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพเสริมร่วมกับชุมชน อื่น ๆ เช่นการไปอบรมหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ขาดการผลักดันในการสร้างคนรุ่นใหม่ การสร้างเครือข่ายถ้าภาครัฐไม่เริ่มต้นให้ก็จะดำเนินการไปได้ยาก แต่เมื่อภาครัฐปล่อยมือกลุ่มเหล่านี้ก็จะอยู่ไม่ได้

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “ถ้าภาครัฐไม่เริ่มต้นในการจัดหาเครือข่ายให้ก็จะดำเนินการไปได้ยาก เพราะไม่ทราบว่าต้องเริ่มต้นจากตรงไหน แต่ถ้ามีการเริ่มต้นให้ ทั้งหมดเมื่อภาครัฐปล่อยมือกลุ่มเหล่านี้ก็จะอยู่ไม่ได้” (ประธานวิสาทิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

10. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ขาดการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการผลิตสินค้าระหว่างกลุ่ม วิสาทิจชุมชนที่มีความประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกระบวนการผลิตสินค้าและขาดการเรียนรู้และ สืบค้น ข้อมูลใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาสินค้าเกี่ยวกับวิธีการผลิต วิธีการจัดการต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างศักยภาพ ให้แก่กลุ่มวิสาทิจชุมชน และขาดการส่งต่อหรือถ่ายทอดงานสู่กลุ่มคนหรือคนรุ่นอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “อยากลองไปดูศึกษาดูงาน การบริหารจัดการของ วิสาทิจชุมชนที่เขาประสบความสำเร็จ หรือเป็นต้นแบบตัวอย่าง เพื่อที่จะได้นำมาบริหารจัดการกับกลุ่มเรา บ้าง” (ประธานวิสาทิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก, สัมภาษณ์วันที่ 26 เมษายน 2566)

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกพบว่า ในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานบ้านท่าโรงตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1. หน่วยงานภาครัฐควรจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการเพื่อวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาในกระบวนการผลิต ส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้เกิดความชำนาญในงาน เพื่อสร้างการยอมรับและนำไปสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น

2. จัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนเองมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

3. ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีขั้นพื้นฐาน ให้แก่สมาชิกหรือตัวแทนกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะในต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการกิจการ ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่ม

4. จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริม การกล้าแสดงออกตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

5. วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาจากการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง ชี้แจงสมาชิกสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน

จากการสัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ “หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการ บริหารจัดการให้กับวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจร เช่น การทำบัญชี การใช้เทคโนโลยีการผลิตในวิสาหกิจแบบเดียวกัน การออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านตลาดตลาด โดยให้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ซึ่งมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องบรรยาย และสาธิตการทำ พร้อมทั้งให้วิสาหกิจชุมชนฝึกปฏิบัติจริง” (ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ท่านที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 28 เมษายน 2566)

“คณะกรรมการ ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการการบริหารงานกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน และขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นควรที่จะพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการในการ บริหารงานกลุ่มด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี การตลาดการออกแบบ ผลิตภัณฑ์เป็นต้น อีกทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนช่วยเหลือโดยการจัด กิจกรรมที่เชื่อมโยงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าด้วยกัน ให้ผลิตภัณฑ์จากจังหวัดใกล้เคียงมา จำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายในจังหวัด” (นักวิชาการท่านที่ 1 , สัมภาษณ์วันที่ 30 เมษายน 2566)

“หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาการออกแบบ มาเป็นผู้ช่วยออกแบบ ผลิตภัณฑ์ให้วิสาหกิจชุมชน โดยนำกรณีศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เป็นกรณีศึกษาแก่นักศึกษาในสถาบันการศึกษา หรือการที่สถาบันการศึกษา สามารถให้ความรู้ด้านการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์และการให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อไป พัฒนาในด้านการสร้างความร่วมมือ ระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้ เป็นฐานข้อมูล เพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผน ร่วมกัน ดำเนินกิจกรรม บางอย่างร่วมกัน จะทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น” (นักวิชาการท่านที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 30 เมษายน 2566)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1.1 ปัจจัยด้านการผลิต มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิต ซึ่งวัตถุดิบบางส่วน สามารถหาได้ในท้องถิ่น จะทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบลดลง อาจเป็นเพราะทางกลุ่มพยายามปรับ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของบริโภค เช่น เฟอร์นิเจอร์จากผลิตภัณฑ์จักสาน ซึ่งต้องใช้ โครงเหล็กในการขึ้นรูปเฟอร์นิเจอร์ส่งผลให้เพิ่มต้นทุนในการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วย รักษา (2560) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตาม ยุคสมัยและการจัดจำหน่าย เช่น จากการออกบูท ยังมีค่อนข้างน้อย ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการผลิตยังไม่ชัดเจน การส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายยังมีค่อนข้างน้อย

1.2 ปัจจัยด้านการตลาดและการขาย กลุ่มด้านการกำหนดราคา ผู้ผลิตจะเป็นผู้กำหนด ราคาของผลิตภัณฑ์เอง โดยพิจารณาจากต้นทุนและระดับความต้องการรายได้ของสมาชิก แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มไม่มีงบประมาณเพียงพอ และสมาชิกขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ไม่สามารถโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทาง สื่อออนไลน์ได้มากนัก การจัดโปรโมชั่นยังไม่ดึงดูดใจผู้บริโภคเท่าที่ควร มีเพียงการจัดผลิตภัณฑ์ในช่วงเทศกาล สำคัญเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้องฟ้า เขากลม, มนทิรา สังข์ทอง และเมธาวัตร ภูธรภักดี (2565: 1 - 15) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผักกูดบ้านเสมา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกจัดหาปัจจัยการผลิตด้วยตัวเอง ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นแม่ค้า คนกลางและมารับผักกูดเองด้วยรถยนต์ส่วนตัว กลุ่มไม่มีบรรจุภัณฑ์เป็นของตนเอง ไม่มีช่องทางการขาย ออนไลน์ ไม่มีการรับประกันสินค้า กลุ่มเป็นผู้กำหนดราคาขายผักกูดเอง มีการแบ่งงานกันทำและแบ่ง ค่าตอบแทนภายในครอบครัว ใช้การโทรแบบปกติและผ่านแอปพลิเคชันไลน์เพื่อติดต่อกับลูกค้า ควรนำ เทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้เพื่อขยายฐานลูกค้า

1.3 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีการจัดการกลุ่มแบบสมาชิกมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมการ โดยการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มมาจากการเสนอชื่อและให้สมาชิกเห็นชอบว่าเหมาะสมกับตำแหน่งหรือไม่ สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และแผนการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูท จันปุย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียงความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจาก การกำหนดเป้าหมายและความต้องการของกลุ่มขึ้นมาอย่างชัดเจน เพื่อความอยู่รอดและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งทำให้รู้ว่าตนต้องการอะไร ทำเพื่ออะไร แล้วต่อไปจะเป็นอย่างไร โดยทำผ่านกระบวนการของกลุ่มและภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองทั้งสิ้น

1.4 ปัจจัยด้านการเงิน กลุ่มจะทำการหักเงินที่เป็นกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์เข้ากลุ่มเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน สมาชิกแต่ละคนวางแผนการใช้จ่ายเองและจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกไม่มีความรู้เพียงพอต่อการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของกลุ่ม จนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร พบว่า แหล่งเงินทุน ในการสนับสนุนภาคการผลิตยังมีค่อนข้างจำกัด รวมถึงการจัดทำบัญชีของสมาชิกยังค่อนข้างไม่ต่อเนื่อง

1.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่ผู้นำได้ไปประชุมมา นอกจากนั้นสมาชิกสามารถเสนอผลิตภัณฑ์ที่สนใจหรือสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาได้ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย น้อยน้ำ (2561: 1 - 10) ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน มีระบบควบคุมทางการเงินแบบง่ายแต่เป็นระบบ และมีบัญชีวิสาหกิจที่ ถูกต้อง ผลประกอบ กิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการประกอบกิจการเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งกลุ่มทุกข้อ มีการประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง

1.6 ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ประธานกลุ่มเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในด้านความรับผิดชอบต่อการทำงานความขยันและอดทน ตลอดจนการมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลสิริ ถูกขุนทด และณัฐชนน มาพิจารณ์ อิศราพร กล่อมกล้า นุ่น และณัฐพล บ้านไร่ (2563: 671-678) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารจัดการปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลด่านอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบและมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะและความชำนาญในการทำงานเป็นอย่างดีอีกทั้งสมาชิก

ในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบระหาน เกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้

1.7 ปัจจัยด้านแรงงาน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ต้องทำความเข้าใจสอนวิธีการทำและลงมือปฏิบัติจริง ต้องใช้กรณีศึกษาหรือฝึกให้คิดด้วยตัวอย่างที่ใกล้ตัว ตั้งแต่เรื่องทัศนคติในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจและกระบวนการแก้ปัญหา รวมถึงวิธีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสำหรับกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิโชติสิกขกิจ, ศราวุธ ปลอดภัย และปริญญา นิกรกุล (2564: 1-12) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาตัวเองของสมาชิกในกลุ่มที่เกิดจากการศึกษาดูงานการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน โดยไม่มองว่าใครต่ำกว่าสูงกว่ากันก็ทำให้การรวมกลุ่มของสมาชิกยั่งยืนได้และสามารถสร้างเครือข่ายเพื่อซื้อขายผลิตภัณฑ์ในกลุ่มและชุมชนภายนอกได้

1.8 ปัจจัยด้านการบริหารสมาชิก การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก มีเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายปี และผลกำไรบางส่วนได้นำมาทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน และมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นชาวบ้านในชุมชนเท่านั้น และมีการประชุมชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิโชติสิกขกิจ, ศราวุธ ปลอดภัย และปริญญา นิกรกุล (2564: 1-12) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่าการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีเครือข่าย สมาชิก กฎ ระเบียบ การศึกษาดูงานและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอและการแบ่งปันกำไรในรูปแบบของหุ้นพร้อมทั้งมี การถ่ายทอดระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

1.9 ปัจจัยด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก เน้นการผลิตและบริการในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค การกระจายผลผลิตที่ได้กระจายภายในชุมชน แต่มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา ทั้งองค์การบริหาร ได้ให้การสนับสนุนและการดูแลการดำเนินงานบางส่วน เข้ามามีบทบาทในการจัดอบรมให้กลุ่มได้ทำบัญชีอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนนิกันต์ อินทรเผือก, ประเพศ ไกรจันทร์ และทวีศักดิ์ รูปสิงห์ (2564: 46-56) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในชุมชนหรือเริ่มจากครอบครัวที่ต้องตระหนักถึงความเชื่อมั่นในเรื่องพึ่งตนเองเป็นหลัก ขณะที่การสนับสนุนและการผลักดันของ ภาครัฐบาลเป็นปัจจัยเสริมเพียงเท่านั้น

1.10. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกันภายในกลุ่ม อยู่เสมอ ในเรื่องของกระบวนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนางานในกลุ่ม พัฒนาผู้ผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน โดยการหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของชมพูนุท จันปุย (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนความสำเร็จของวิสาหกิจ ชุมชนบนพื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า การวางแนวทางเพื่อการปรับตัวในอนาคตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคือ การดำเนินงานโดยมีการวางแผนพัฒนาและส่งต่อไปยังคนในชุมชน และคนรุ่นลูกหลานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ให้รู้ถึงเป้าหมายและการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อเป็นความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่คู่ชุมชนและคนในชุมชน กลุ่มจะสามารถคงอยู่และดำเนินการต่อไปได้แม้ไม่มีคนรุ่นเก่าแล้วก็ตาม

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2.1 ปัจจัยด้านการผลิต มีปัญหาการในกระบวนการผลิต เนื่องจากการผลิตเป็นงานฝีมือโดยใช้ทักษะแรงงานของสมาชิกเป็นหลัก ส่งผลให้เงินทุนจำนวนมากอยู่ที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิตทำให้มีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับสินค้าชนิดเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตามยุคสมัยและการจัดจำหน่าย เช่น จากการออกบูท ยังมีค่อนข้างน้อย ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการผลิตยังไม่ชัดเจน การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายยังมีค่อนข้างน้อย

2.2 ปัจจัยด้านการตลาด การตลาดเป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก เนื่องจากการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มักเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านผู้อยู่ในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การผลิตสินค้าในสิ่งที่ตนมีความชำนาญเท่านั้น เมื่อผลิตเสร็จแล้วจึงค่อยมาคิดที่วางจำหน่าย จำหน่ายให้ใคร จำหน่ายอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังค่อนข้างจำกัดรวมถึงการพัฒนาการจัดการอื่น ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตามยุคสมัยและการจัดจำหน่าย เช่น จากการออกบูท ยังมีค่อนข้างน้อย ขาดการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายยังมีค่อนข้างน้อย

2.4 ปัจจัยด้านการเงิน กลุ่มมีการใช้เงินหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชนของตนไปปะปนกับค่าใช้จ่ายส่วนตัว ปัญหาด้านการเงินทุน อาจเป็นเพราะกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แต่พบว่าจำนวนเงินในกองทุนของกลุ่มมีจำนวนน้อย ทำให้กลุ่มไม่มีทุนเหลือเพียงพอในการดำเนินงาน ในส่วนการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจะต้องร่วมกันเป็นผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชน แต่สมาชิกโดยส่วนมากจะไม่อยากเป็นผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้า

ฝ่ายย่อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร พบว่า ด้านการเงินและบัญชี แหล่งเงินทุน ในการสนับสนุนภาคการผลิตยังมีค่อนข้างจำกัด รวมถึงการจัดทำบัญชีของสมาชิกยังค่อนข้างไม่ต่อเนื่อง การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังค่อนข้างจำกัดรวมถึงการพัฒนาการจัดการอื่น ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตามยุคสมัยและการจัดจำหน่าย เช่น จากการผลิตออกบูท ยังมีค่อนข้างน้อย ขาดการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายยังมีค่อนข้างน้อย

2.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ การกำหนดขั้นตอนแผนและนโยบายของรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้อย่างตรงจุด มีบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถมาเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี (2561 : 168-182) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการ เพื่อความยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีศึกษา สามพรานโมเดล ผลการศึกษาพบว่า เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องให้ความสำคัญที่เกี่ยวกับ การจัดการการดำเนินงานจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและวิจัยเพื่อ เสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ สินค้าและงานบริการของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.6 ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ ผู้นำกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจในเรื่องของความต้องการของผู้บริโภค และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ยังขาดความรู้ในการใช้สร้างหรือนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐาน มีการผลิตสินค้าแต่ไม่มีตลาดมารับการซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลสิริ ถูกขุนทด และณัฐชนน มาพิจารณ์ อีสราพร กล่อมกล่ามุ่น และณัฐพล บ้านไร่ (2563: 671-678) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบละห่าน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า มีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการจัดตั้ง ศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุมตรวจสอบและรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มและ สมาชิกมีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมาชิกในกลุ่มมีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบละห่านเกิดความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้

2.7 ปัจจัยด้านแรงงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ผลิตชิ้นงานได้จำนวนจำกัด สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มยังขาดความรู้ด้านการรวมกลุ่ม มีการแบ่งงานไปทำที่บ้านของตนเอง บางครั้งส่งผลถึงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และกลุ่มขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการเพิ่มช่องทางการตลาดในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา ณัฐโชติภักดี, อนุวัติ กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2562: 31 – 40) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่

ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานสนับสนุนเครื่องมือและ งบประมาณตาม ความต้องการรวมถึงการประชาสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนสิ่งที่จะมา ส่งเสริมการผลิตสินค้า ทางงบประมาณจากกลุ่มเครือข่ายภาครัฐ หาแหล่งเงินทุน ส่งเสริมให้ศึกษาดูงานอบรม ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจ ประชาชนร่วมมือกันโดยการที่ภาครัฐเป็นคนให้ข้อมูลสนับสนุน พัฒนาการผลิต ให้ทันกับภายนอกให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ เกิดความรักในท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริม ให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน

2.8 ปัจจัยด้านการบริหารสมาชิก มีปัญหาในด้านระบบการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจแรงจูงใจ และการจัดสวัสดิการที่มีงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดสรร ยังขาดทักษะการบริหารจัดการ ภายในกลุ่มทำให้กลุ่มขับเคลื่อนช้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิโชติสิขกิจ, ศราวุธ ปลอดภัย และ ปริญญา นิกรกุล (2564: 1-12) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิษณุตรตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การสร้างแรงจูงใจ ในการเข้าร่วมกลุ่มว่าสามารถแก้ปัญหา หนี้สินในครัวเรือนของสมาชิกในกลุ่มได้ รวมกลุ่มเพื่อซื้อขายผลิตภัณฑ์ในกลุ่มและชุมชนภายนอกได้ โดย ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ต้องมีมาตรฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ รับรองเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

2.9 ปัจจัยด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ไม่มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพเสริมร่วมกับ ชุมชนอื่น เช่นการไปอบรมหรือทำกิจกรรม การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มต้นจากการอนุรักษ์พื้นที่วัฒนธรรม ท้องถิ่น รักษาภูมิปัญญาให้อยู่ได้นาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2551) กล่าวว่า ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี โดยสมาชิกหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น

2.10. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ขาดการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการผลิตสินค้าระหว่างกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนที่มีความประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้า ขาดการส่งต่อหรือ ถ่ายทอดงานสู่กลุ่มคนหรือคนรุ่นอื่นๆ เพื่อมาสานต่อการขับเคลื่อนการจักสานของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของชมพูนุท จันปุย (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนความสำเร็จของวิสาหกิจ ชุมชนบน พื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานโดยมีการวางแผนพัฒนาและส่งต่อไปยัง คนในชุมชน และคนรุ่นลูกหลานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ให้รู้ถึงเป้าหมายและการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อเป็นความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่คู่ชุมชนและคนในชุมชน ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นไปยังชุมชน และสังคมภายนอกได้ เพื่อกลุ่มจะสามารถคงอยู่และดำเนินการต่อไปแม้ไม่มีคนรุ่นเก่าแล้วก็ตาม

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1. หน่วยงานภาครัฐควรจะเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการเพื่อวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาในกระบวนการผลิต ส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้เกิดความชำนาญในงาน เพื่อสร้างการยอมรับและนำไปสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนพงษ์ อารณพิศาล (2560) กล่าวว่า รัฐบาลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำเนินการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และสามารถสร้างเครือข่ายกับชุมชนข้างเคียง เพื่อเป็นพันธมิตรในการทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ภาครัฐต้องมีมาตรการส่งเสริมการวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาจากการสร้างฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยอาศัยภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่เป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเข้าใจในการนำวัตถุดิบที่ทำการผลิตมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรของจังหวัดให้เกิดความยั่งยืน รวมไปถึงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้เกิดความชำนาญในงานที่ทำก่อนที่จะลงมือผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างการยอมรับและนำไปสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ (2558: 30-47) แนวคิดของการดำเนินวิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายที่ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหลายมิติ ดังแนวคิดของการสร้างฐานของวิสาหกิจชุมชนบนหลักการเศรษฐกิจพอเพียงการสร้างลักษณะ “Triple Bottom Line” ที่จะกระทบให้เกิดผลดีโดยมิติการดำเนินวิสาหกิจ ที่มีความสำคัญที่ต้องใช้ทรัพยากรรอบตัวให้เกิดมูลค่า ต้องสร้างการปรับเปลี่ยนให้เกิดการยกระดับแห่งมูลค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ร่วมกันสร้างเป็นเอกลักษณ์ในตัวสินค้าและบริการที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ลดต้นทุนแห่งการซื้อสินค้าและบริการจากภายนอกชุมชน

3. ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีขั้นพื้นฐาน ให้แก่สมาชิกหรือตัวแทนกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะในต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการกิจการ ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนพงษ์ อารณพิศาล (2560) ได้สรุปปัจจัยที่ต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า การส่งเสริมจากภาครัฐมีแผนที่ชัดเจนใน การส่งเสริมสนับสนุนความสามารถและทักษะในการผลิตสินค้าของวิสาหกิจ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาและเติบโตขึ้น และการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมการ เชื่อมโยงกับเครือข่ายการผลิตที่หลากหลายในชุมชน ระหว่างวิสาหกิจและองค์กรเอกชนที่ ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

4. จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริม การกล้าแสดงออกตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547) พิจารณาถึงปัจจัยที่สำคัญที่ ต้องพิจารณาและสำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่มเพื่อผลต่อความสำเร็จ กล่าวว่าการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนเป็นเจ้าของหลักนับตั้งแต่การสมัครเป็นสมาชิก การมีส่วนร่วมในการถือหุ้นซึ่งมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการสะสมทุน ยิ่งชาวบ้านให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากเท่าใด ความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมมีโอกาสมายาวมากขึ้น

5. วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาโดยเริ่มจากการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง จัดประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ กำหนดเวลาการประชุมให้เหมาะสม ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนพงษ์ อภรณ์พิศาล (2560) ได้สรุปปัจจัยที่ต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า การบริหารจัดการองค์การ ควรมีการวางหลักเกณฑ์และ แนวทางต่างๆ เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการเติบโตและพัฒนา ผู้นำขององค์การมีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางความแตกต่างขององค์การในลักษณะของ การประกอบธุรกิจ โครงสร้างองค์การที่มีความแตกต่างไปในแต่ละองค์การ ส่งผลให้การบริหารจัดการบุคคลากรในองค์การ มีความแตกต่างกัน ผู้นำองค์การมีส่วนสำคัญที่ต้องคำนึงถึงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสาน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยขยายพื้นที่การทำวิจัยไปสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ให้ครอบคลุมความต้องการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. ควรศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานในจังหวัดพิษณุโลก ที่มองแล้วว่าสามารถจะพัฒนาให้เป็นกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมได้ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในตลาด
3. ควรศึกษาและประเมินกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือเลิกกิจการไปว่ามีสาเหตุหรือข้อจำกัดอะไรที่กลุ่มไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี. (2561). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อความยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีศึกษา สามพรานโมเดล. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 11 (1), 168-182.
- ชนนิกานต์ อินทรเผือก, ประเพศ ไกรจันทร์ และทวีศักดิ์ รูปสิงห์. (2564). รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน. *วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. 12 (2), 46-56.
- ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ชมพูนุท จันปุย. (2562). *การถอดบทเรียนความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนา มนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา ณัฐโชติภคิน, อนุวัติ กระสังข์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2562). กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ ราชวมงคล สุวรรณภูมิ*. 1 (1), 31 – 40.
- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. (2548). *วิสาหกิจชุมชน*. ชัยนาท : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร เขตที่ 1 จังหวัดชัยนาท กรมส่งเสริมการเกษตร.
- พระครูวิโชติสิขกิจ, ศราวุธ ปลอดภัย และ ปริญญา นิกรกุล. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 4 (1), 1-12.
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. (2551). *กิจกรรมการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์การพิมพ์.
- วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายอ้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร*. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิมลสิริ ฤกษ์ขุนทดและคณะ. (2563). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบลดงระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. *การประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์)*. 19, 671-678.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 20 (2), 30-47.
- สมชาย น้อยน้ำ และคณะ. (2561, มีนาคม), การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารเกษมบัณฑิต*. 19 (ฉบับพิเศษ), 1 - 10.
- เอื้องฟ้า เขากลม, มนทิรา สังข์ทอง และ เมธาวัตร ภูธรภักดี และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผักกูดบ้านเสมา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 9 (2), 1 - 15.